

Kijarida sera

Kuelekea katika uwiano sawa wa lugha tafiti za sayansi ya Afya Afrika

Aaron N. Yarmoshuk, kitivo cha afya ya jamii Dalla Lana, chuo kikuu cha Toronto (Kanada)
Doreen Mloka, chuo kikuu cha afya na Sayansi shirikishi Muhimbili (Tanzania)
Vandana Sharma, kitivo cha afya ya jamii chuo kikuu cha Harvard T.H. Chan (Marekani)
Sounan Fidèle Touré, chuo kikuu cha Alassane Ouattara (Ivory Coast)
Samuel Wanji, chuo kikuu cha Buea na REFOTDE (Kameruni)
Imetafsiriwa kutoka katika Kiingereza na Ali Hassani Selemani (Tanzania)

05/2021

Changamoto

Ingawa kuna zaidi ya lugha hai 2,000 zinazozungumzwa kote barani Afrika, ni lugha nne tu zinatumika katika elimu ya juu na Shirika la Afya Duniani (WHO) barani Afrika. Hata hivyo, duniani kote, Kiingereza ndio lugha kuu inayotumika zaidi katika nyanja ya sayansi. Kiwango cha juu cha ufasaha katika kusoma na kuandika lugha ya Kiingereza kinahitajika ili kushiriki kwa mapana na kikamilifu katika nyanja ya sayansi. Kutokukidhi kiwango cha juu cha ufasaha wa lugha ya Kiingereza kunakwamisha ukuaji, mafanikio katika taaluma husika na ushawishi binafsi wa watafiti kutoka Afrika. Hali hii inaleta changamoto kwa watafiti wengi wa sayansi ya afya barani Afrika ambao Kiingereza ni lugha yao ya pili, ya tatu au ya nne. Je, ni nini watu binafsi, taasisi, serikali na wafadhili wanaweza fanya ili kutatua changamoto hii?

Lugha ya Jarida	Asilimia ya majarida ya kitabibu na afya yaliyochapishwa ulimwenguni kote kwa kila lugha miongoni mwa lugha nne zinazotumiwa na WHO barani Afrika.	Asilimia ya majarida ya kitabibu na afya yaliyochapishwa barani Afrika kwa kila lugha miongoni mwa lugha nne zinazotumiwa na WHO barani Afrika.
Kingereza	94.22%	91.13%
Kifaransa	3.58%	6.45%
Kireno	1.99%	0.27%
Kiarabu	0.21%	2.15%
Jumla	100.00%	100.00%

Chanzo: Ulrichsweb: Global Serials Directory - [https://www.ulrichsweb.com/\(ilisolomwamnamo: 2021-04-19\)](https://www.ulrichsweb.com/(ilisolomwamnamo: 2021-04-19)).

Mbinu za utafiti

Matokeo na mapendekezo yaliyowasilishwa katika kijarida sera huu unatokana na uchambuzi wa taarifa zilizopatikana kutoka katika: a) makala 95 zilizopitiwa na kuhaririwa na jopo la wataalamu katika taaluma husika na pia yanatokana na nakala za machapisho mengineyo; b) mahojiano na madodoso yaliyojibiwa na watafiti 48 wa Kiafrika waliobobea katika sayansi ya afya, pia yanatokana na taarifa nyingine zilipatikana kutoka washikadau mbalimbali kutoka nchi 18 za Afrika; na, c) madodoso yaliyojazwa na wawakilishi 16 wa taasisi mbalimbali kutoka nchi 6 zisizo za Afrika zinazounga mkono na kusaidia juhudi za kuimarisha uwezo wa watafiti na taasisi mbali mbali za Kiafrika.

Ramani ya nchi za washiriki wa Kiafrika walioshiriki katika utafiti

Matokeo Muhimu ya Utafiti

Kiingereza ni lugha kuu katika tafiti za sayansi ya afya barani Afrika, lakini Kifaransa na Kireno ni lugha muhimu katika kutoa taaluma kwa baadhi ya nchi za Afrika; Pia Kiarabu, Kiswahili na mamia ya lugha zingine asilia zinabakia kua lugha muhimu zaidi katika utoaji wa huduma bora za afya na ukusanyaji wa taarifa za tafiti barani Afrika.

Lugha ya Kiingereza inaleta kikwazo katika ukuaji wa kitaaluma miongoni mwa watafiti wa sayansi ya Afya ambao hawana ufasaha wa juu katika kusoma, kuandika na/au kuzungumza lugha ya Kiingereza.

Muingiliano wa vikwazo visivyo vya lugha, ikiwemo vikwazo vya kijinsia, kiuchumi, kitaasisi na katika masuala ya udhibiti kunachangia kukosekana kwa usawa katika mifumo ya tafiti za sayansi ya afya.

Utoaji wa mafunzo ya mbinu za uandishi na tafakari za kina sambamba na mafunzo mengine yanayotolewa katika fani za sayansi ya afya katika vyuo vikuu barani Afrika, ni mbinu yenye kuleta mabadiliko na tija pamoja na manufaa ya kiufanisi, na ni mbinu inayoweza kuenezwa katika maeneo mengine.

Viongozi wa Afrika na wasio wa Afrika pamoja na washauri wa masuala mbalimbali Wana jukumu kubwa katika kutatua vikwazo vya lugha kwa kubuni tafiti kwa namna ambazo zinazingatia changamoto mbalimbali za lugha miongoni mwa timu wanazoziongozo.

Sera na mifumo katika taasisi inachochea changamoto za lugha zinazowakumba watu binafsi na hii inapelekea kutokea kwa mifumo mingine ya kitaasisi isiyu sawa katika maeneo mengine; kwa mafano ufynywa wa maombi yaliyo katika lugha zaidi ya moja, michakato ya upandishwaji vyeo isiyu angalia swala la jinsia.

Utafiti huu umefadhiliwa na Wellcome

Kwa maelezo zaidi na ripoti nzima tembelea: www.hppafrica.org

Kuelekea katika uwiano sawa wa lugha tafiti za sayansi ya Afya Afrika

Sababu zinazo athiri uwiano sawa wa lugha kwenye tafiti za sayansi ya afya barani Afrika

Kidunia (m.f. kijarida sera)

Kikanda (m.f. matumizi ya lugha moja)

Kitaifa (m.f. mitaala ya shule za msingi na za sekondari)

Kitaasisi: (m.f. utamaduni wa tafiti na msisitizo katika tafiti - "Chuo kikuu chenye kutilia mkazo mkubwa katika tafiti")

Ngazi binafsi: (m.f. uwezo asilia katika lugha; kanuni za kijamii na kiutamaduni; jinsia; ujasiri wakutosha)

Utoto na Ujana

- (m.f. lugha mama)

Mwanafunzi

- (m.f. kujihusisha katika tafiti: anapo husishwa kwenye shughuli za utafiti na kujihusisha nazo)

Kikazi/Taaluma

- (wafanyakazi wenza: mtandao mpana uliojitoshereza na wenye kujumuisha watu wenye ujuzi mbalimbali - lugha, kiufundi; wafanyakazi wenza)

Hatua mbalimbali zinaweza kuchukuliwa na mikakati ikatekelezwa kwa kila ngazi moja kati ya hizi tano. Katika kuweka au kutekeleza mikakati hiyo, makundi mawili ya watu yanahitaji kuzingatiwa. Kundi la kwanza linajumuisha wanafunzi binafsi, watafiti chipukizi na wale wanaokabiliwa na vikwazo binafsi katika kukabiliana na changamoto ya lugha, changamoto inayotokana na kushamiri kwa matumizi ya lugha ya kiingereza katika sayansi. Kundi hili ni lazima lichukue jukumu binafsi kwa kuwekeza muda na rasilimali zinginezo ili kukuza uwezo wao katika lugha na ujuzi wa kufanya tafiti. Kundi la pili linajumuisha viongozi wa tafiti kama vile watafiti wakuu, kundi hili pia linajumuisha wasaidizi au washauri waliopo mafunzoni pamoja na watafiti ambao ndio kwanza wanachipukia. Ni jukumu la watafiti viongozi kuhakikisha wanaunda timu ambazo zinajumuisha watafiti wenye uwezo mzuri katika kutumia lugha ya kiingereza na ambao pia lugha yao mama sio kiingereza. Lakini pia wahakikishe kuwa wanatenga fungu la fedha kwa ajiri ya mafunzo na msaada wa huduma za lugha kama vile huduma za tafsiri ili kuhakikisha watafiti wote wanashiriki kikamilifu.

Ingawa watu binafsi wanaweza kuleta mabadiliko makubwa kwa kuchukua hatua mbalimbali za kujijengea uwezo madhubuti katika matumizi ya lugha ya kiingereza, jambo hili linaweza fanikiwa kwa kiwango kikubwa zaidi kupitia programu maalumu zenye vyanzo vya fedha na mikakati mahususi katika kuondosha changamoto za lugha na kujijengea uwezo taasisi zinazojihusisha na tafiti za afya Afrika. Lfuatayo ni orodha ya mapendekezo matano kwa mashirika ya Kiafrika, wafadhili mbali mbali na majarida yanayounga mkono uwiano wa lugha katika tafiti za sayansi ya afya Afrika. Taasisi hizi pia inapaswa ziungwe mkono na serikari katika nchi husika,

Mapendekezo makuu matano (5)

1 - Taasisi kutoa kozi fupi madhubuti katika uandishi wa kitaaluma na sayansi ya mawasiliano, na huduma za msaada katika uandishi

Vyuo vikuu lazima vihakikishe vinatoa wahitimu ambao wana maarifa na ujuzi wa kutosha katika matumizi ya lugha ya kitaalumu, kufikiri kwa kina na kuandika tafiti. Maarifa na ujuzi wanaopatiwa wahitimu uhusishe matumizi ya lugha ya kisayansi, uundaji wa nadharia au hoja, mbinu za utafiti, misamiati inayoendana na taaluma husika, pamoja na kusoma, kuandika na kuwasiliana kwa mazungumzo katika lugha yoyote ya kufundishia (Kiarabu, kiingereza, kifaransa aukireno). Mbinu inayohusisha utoaji wa mafunzo madhubuti katika uandishi sambamba na mafunzo mengine inashauriwa zaidi katika kukuza na kuhakikisha wanafunzi wanapata ujuzi na maarifa husika. Mbinu hizi zinaweza pia kutolewa kupitia njia zilizo nje ya mtaala wa kawaida kama vile warsha na kozi za mda mfupi, pia vyuo vinaweza anzisha vituo maalumu vya sayansi ya uandishi ambavyo vinatoa msaada wa kiuandishi na huduma zinginezo kwa mtu mmoja mmoja na kwa makundi. Njia za kidigitali zitumike kuongeza nguvu na kuunga mkono shughuli na jitihada zinazoendelea kutekelezwa katika vyuo, ingawa vyuo ni lazima vitoe msaada katika kuzifikia huduma hizi kwa wanafunzi wenye hali ngumu za kiuchumi.

2 - Wafadhili wanashauriwa kusaidia ubadilishanaji wa maarifa kwa njia ya mtandao na ya ana-kwa-ana baina ya wataalamu wa kutoa huduma ya uandishi.

Aina na mbinu za utoaji huduma za msaada katika uandishi wa kitaaluma hutofautiana sana baina ya bara moja na jingine. Wafadhili wanapaswa kusaidia ubadilishanaji wa taarifa wa mbinu bora, changamoto na kukuza ujuzi miongoni mwa wataalamu wanaotoa msaada katika uandishi wa kitaaluma katika vyuo vikuu na taasisi za kufanya tafiti ndani ya nchi na baina ya nchi za Afrika, na baina ya taasisi za Afrika na zisizo za Afrika kwa kutumia lugha yoyote ambayo kila taasisi itapendelea.

3 - Vyuo vikuu kuongeza msisitizo na kutilia mkazo tafiti kupitia mitaala

Ni muhimu wanafunzi wapewe fursa za kutosha ili kupata uzoefu wa moja kwa moja katika kuandaa na kufanya utafiti wakiwa wanasomea shahada ya kwanza. Wanafunzi katika shahada ya kwanza wanaweza takiwa kukamilisha utafiti kama sehemu ya kozi yao kwa ajili ya kupata uzoefu kwa vitendo katika mbinu za utafiti na matumizi ya lugha ya kitaaluma, bila kujali lugha ya kufundishia katika chuo husika.

4 - Wafadhili kuunga mkono ushirikiano wa moja kwa moja baina ya watafiti chipukizi ambao pia lugha yao mama sio Kiingereza na watafiti wanaozungumza Kiingereza.

Kukithirisha matumizi ya lugha nyingine ni njia ya haraka ya kujifunza lugha hiyo. Kuna haja ya kuwahamasisha watafiti ambao lugha yao mama sio kiingereza kufanya tafiti zao katika timu au taasisi zilizo pamoja katika jamii ambazo zinatumia lugha ya kiingereza. Timu za utafiti zinazojumuisha watumiaji wa lugha nyiingi pia zinakokotewa. Wafadhili nao wanashauriwa kusaidia programu za mabadilishano baina ya nchi mbalimbali.

5 - Taasisi na wafadhili kupitia upya sera na taratibu ambazo zinazochangia uwepo wa vikwazo katika lugha na vikwazo vingine vyenye mwingiliano na lugha.

Taasisi na wafadhili wanapaswa kuweka mazingira rafiki katika kuwawezesha watu kutatua vikwazo vya lugha wanavyokumbana navyo, na pia taasisi ziwe na lengo thabiti katika kuondosha uwiano usio sawa katika taratibu zao; kwa mfano kutumia jicho la usawa kukagua mchakato wa kukaribisha maombi ya ufadhili.